

Hvordan gir vi alle friheten til å delta i samfunnet?

Arbeidsplass, skole og høyere utdanning er viktige arenaer der mennesker lever ut sine drømmer og ambisjoner. Men så lenge noen grupper blir stående utenfor resten av samfunnet, hjelper det lite om de har formell tilgang på arbeidsmarkedet og utdanningssystemet. Vi vil gi alle friheten til å delta i samfunnet vårt på lik linje. Det gjelder om du lever med en funksjonsvariasjon, tilhører en minoritetsgruppe eller har lav inntekt, om du er rusavhengig eller asylsøker. Uten tilgang på kultur og idrett blir livet fattig. Uten reelle muligheter til å være med på å utforme politiske avgjørelser er friheten din begrenset. Vi vil at alle skal ha friheten til å delta på lik linje.

Et mer fleksibelt arbeidsmarked som gir alle en sjanse

Arbeid gir oss økonomisk frihet og muligheten til å utvikle oss som mennesker og medborgere. Vi bidrar til fellesskapet, til egen og andres velstand. Vi lærer nye ferdigheter og blir kjent med nye mennesker. Egen inntekt gir oss frihet til å leve selvvalgte liv.

Vi vil at flest mulig skal få ta del i arbeidslivet. Vi vil bygge et system som gir trygghet og fleksibilitet i hverdagen. Arbeidsmarkedet og arbeidshverdagen forandrer seg. Delingsøkonomien gjør at vi får flere oppdragsgivere og mer fleksibel arbeidsdag. Det er fint, men krevende for noen. Vi trenger et system som gir rom for mer skreddersydde løsninger som passer den enkelte. Samtidig har trygghet i arbeidslivet en viktig egenverdi.

Vi vil gi flere muligheten til fast stilling. Vi vil ha mer fleksibilitet, men ikke på bekostning av tryggheten mange finner i faste stillinger.

Vi vil jobbe for å redusere ufrivillig deltidsarbeid, og at de som ønsker hele stillinger skal få det og vi vil vurdere en oppmykning av reglene i arbeidsmiljøloven som både gir rom for fleksibilitet, og arbeidstidsbestemmelser som støtter opp om hele faste stillinger. Vi vil også gi mennesker som ønsker å jobbe mer intensivt over en begrenset periode muligheten til å gjøre dette.

Vi vil stramme inn på hvor lenge man kan være midlertidig ansatt i staten. Staten er mer stabil enn privat sektor, men også her er det en utfordring at altfor mange går ufrivillig lenge i midlertidige stillinger.

Koronapandemien har framskyndet en utvikling hvor skille mellom arbeidstid og fritid vil bli mindre tydelig og hvor bruk av hjemmekontor vil bli en mer eller mindre varig løsning for mange arbeidstakere. Dagens arbeidsmiljølov er svært lite tilpasset et slikt arbeidsmarked. Vi vil derfor ta initiativ til å nedsette et offentlig utvalg som skal foreslå endringer i arbeidsmiljøloven som både sikrer arbeidstakernes rettigheter i en ny tid og økt fleksibilitet for arbeidsgivere knyttet til krav på arbeidsplassen.

Arbeidslivskriminalitet stjeler fra fellesskapet og skaper mer utrygghet for vanlige arbeidstakere. Vi vil at alt arbeid skal skje innenfor klart definerte lovlige rammer.

Vi ønsker å se på ulike løsninger for borgerlønn eller minstelønn, for å få et enklere regelverk og mindre byråkrati. Framtiden arbeidsmarked krever helt nye løsninger, og debatten om ulike muligheter må begynne allerede i dag.

Vi har etablert nye sentre for å bekjempe arbeidslivskriminalitet. Vi vil styrke dem slik at misbruk og kriminelle handlinger blir avdekket tidligere.

Mangel på informasjon er fortsatt en stor utfordring i møte med arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Derfor vil vi gi forbrukerne mer informasjon slik at de kan unngå å engasjere useriøse aktører som bryter norske arbeidsvilkår.

For at et seriøst arbeidsliv skal fungere, trenger vi varslere. Vi vil gjøre det så enkelt og sikkert som mulig for varslere å stå fram om lovstridige eller uetiske forhold i arbeidslivet. Vil derfor endre arbeidsmiljøloven for å styrke varslersens stilling.

Gode resultater oppstår i samarbeid mellom flere parter. Vi vil at konfliktnivået i norsk arbeidsliv skal være lavt.

Venstre var initiativtaker til hovedavtalen, som senere utviklet seg til det moderne trepartssamarbeidet. Trepartssamarbeidet mellom stat, arbeidsgiver og arbeidstaker er hovedgrunnen til at vi har et lavere konfliktnivå om lønnsforhandlinger og andre arbeidsvilkår i Norge enn i andre land.

Vi setter organisasjonsfriheten høyt og vil verne om den. Det er positivt at arbeidstakere og arbeidsgivere organiserer seg for å styrke egne interesser og samarbeider for å løse samfunnsutfordringer. Vi støtter opp om løsninger de tre partene er enige om, som et godt alternativ til offentlig regulering og kontroll. Vi mener organisasjonsfrihet er avgjørende og er opptatt av at arbeidstaker skal kunne organisere seg i den organisasjonen der de føler seg mest hjemme. Samtidig vil vi sikre grunnleggende rettigheter for alle i sitt yrkesliv, også for de som ikke er fagorganisert.

I dag får du skattefradrag for å være medlem av en fagforening. Vi vil opprettholde fagforeningsfradraget.

Ny teknologi gir oss mange nye muligheter og arbeidsformer. Den reduserer kostnader og øker utvalget av produkter og tjenester. Den kobler arbeidstaker og arbeidsgiver med tjenester og varer for kunder. Det gjør livet vårt enklere og mangfoldet større. Vi er positive til en velregulert delingsøkonomi.

Sosiale rettigheter varierer i dag mellom vanlige arbeidstakere, selvstendig næringsdrivende og enkeltpersonforetak. Koronapandemien viste oss at behovet for trygghet eksisterer i alle grupper, og vi vil derfor nedsette et utvalg som skal se på sosiale rettigheter for selvstendige og komme med forslag til større grad av likebehandling. Vi vil sikre permanente inntektssikringsordninger for selvstendig næringsdrivende.

Teknologien gjør det mulig for stadig flere å jobbe hjemmefra. Vi vil legge til rette for mer frivillig bruk av hjemmekontor og en mer fleksibel arbeidsdag for dem som ønsker det.

Det viktigste velferdstiltaket er å gi flere muligheten til å delta i arbeidslivet. Vi vil ha et arbeidsliv som er fleksibelt nok til å passe for folk med ulike forutsetninger.

Vi vil fortsette uførereformen slik at den graderte uføretrygden gjør det enklere å kombinere deltidsarbeid med uføretrygd. Hensikten med det er å gi uføretrygdede muligheten til å jobbe ut fra de forutsetningene de har. Graderingen må være fleksibel, slik at det er mulig å prøve en høyere grad arbeid en periode.

Vi vil gjøre det enklere for unge mennesker å komme inn i arbeidslivet igjen ved arbeidsledighet. Vi vil derfor vurdere om det offentlige skal støtte bedrifter som ansetter unge arbeidsledige, med lønnstilskudd.

Vi vil redusere antall unge som mottar arbeidsavklaringspenger. Vi vil derfor prioritere, intensivere og få flere arbeidsrettede tiltak i NAV for denne gruppen. De skal få tettere og bedre oppfølging for å komme seg raskt tilbake til arbeidslivet.

Vi ønsker en hverdag der alle skal få lik behandling i møte med NAV. Vi trenger bedre overgang mellom sykepenger og arbeidsavklaring. Vi ønsker derfor at langtids sykemeldte skal starte med aktivitetsplan. Dette for at oppfølging gjennom sykemeldingsperioden kan bli en start på arbeidsavklaringsperioden.

Mange enslige som mottar uføretrygd, arbeidsavklaringspenger eller andre ytelser fra folketrygden er under fattigdomsgrensen. Vi vil derfor øke nivået på minsteytelsene for enslige.

Alle skal ha muligheten til å delta etter evne. Arbeidslivet er for alle.

Venstre innførte tredelt foreldrepermisjon for å sikre større grad av likestilling mellom foreldrene. Vi vil opprettholde denne ordningen slik at begge foreldre får 15 uker hver, mens 16 uker fordeles fritt.

Retten til foreldrepermisjon skal være individuell, og derfor vil vi at far skal få selvstendig uttaksrett til farspermisjon og adopsjonspermisjon. Vi ønsker å utrede et alternativ der «sykt barn-dager» gjøres til «sykt barn-timer» for å øke fleksibiliteten og likestillingen i familiehverdagen.

Det offentlige har en viktig rolle for å sikre inkludering av mennesker med funksjonsvariasjoner eller hull i CV-en. Vi vil gi flere mennesker med funksjonsvariasjoner jobbmuligheter.

Vi trenger både kvinner og menn i alle mulige bransjer og stillinger. Derfor vil vi fortsette å endre norske stillingstitler slik at de blir mest mulig kjønnsnøytrale.

Vi blir alle eldre, og i dag lever vi lenger og holder oss friskere enn alle generasjonene før oss. Det finnes mange ulike måter eldre kan bidra til samfunnet på, og vi vil at de skal ha den muligheten.

Pensjonsreformen har lagt opp til at pensjonsalderen heves i takt med økt forventet levealder. Vi vil fortsette reformen slik at folk kan stå lenger i arbeidslivet. Samtidig er

det viktig at det stimuleres til privat pensjonssparing og at ordningene knyttet til obligatorisk tjenestepensjon (OTP) styrkes. Vi vil derfor innføre rett til å opptjene pensjon fra første krone og gradvis øke minste innskuddsprosent i foretakspensjonsordningene til 4 prosent. Særaldersgrenser og 85-årsregelen ønsker vi å erstatte med en ordning for oppgaver med naturlig aldersgrense. Slik at det er utvalgte oppgaver som har aldersbegrensning, og ikke hele sektoren.

Andelen eldre av de som har lavest inntekt, minker stadig. Noen eldre har likevel blitt hengende etter økonomisk, og det gjelder spesielt aleneboende minstepensjonister. Vi vil derfor prioritere å øke deres pensjonsnivå.

Flere vil i dag jobbe også etter at de når pensjonsalder. Derfor vil vi sikre at de også dekkes av trygdesystemet på lik linje med yngre arbeidstakere. Venstre vil ha pensjon fra første tjente krone i både offentlig og privat sektor.

For å sikre et trygt og fleksibelt arbeidsmarked med muligheter for alle må NAV få frihet til å formidle arbeid, gjennom å ta i bruk ny teknologi og forenklet regelverk.

Vi vil gi folk raskere og bedre oppfølging hos NAV ved å gi saksbehandlerne bedre verktøy, som automatiserer og forenkler deres arbeid.

Vi vil gi NAV lokalt og regionalt større rom til å finne løsninger som passer best for den enkelte bruker. Vi vil at kontorene skal måles på metoder, ikke resultater. Mer metodemangfold vil også gi kontorene muligheten til å lære av hverandre. Vi er positive til å ha forsøk i utvalgte kommuner med en eller flere varianter av borgerlønn.

Kultur, idrett og fysisk aktivitet skal være åpent og tilgjengelig for alle

All kultur er ytringer. Et åpent og liberalt samfunn legger til rette for alle ytringsformer. Kulturpolitikken har sitt utgangspunkt i ytringsfrihetens infrastruktur og er viktig for å bygge demokratiet vårt. Kulturen skal være tilgjengelig og speile mangfoldet i samfunnet. Kultur bygger identitet, dannelse og fellesskap.

Kulturen skal være tilgjengelig for alle, den skal favne både bredt og smalt. Kulturpolitikken skal bidra til økt mangfold. Det skal bli enklere og tryggere å satse på kultur og idrett, og vi trenger både topp og bredde.

Kulturarven og språket former oss som enkeltmennesker, men også som fellesskap. Vi vil ha sterke kulturinstitusjoner og et fritt kulturfelt som blomstrer, det vil gi oss et mangfoldig tilbud med mange forskjellige ytringer.

Vi vil gjøre det enklere og tryggere å være kunstner.

Det er et viktig samfunns gode at det skapes og investeres i norsk kunst og kultur, og at det som produseres, kan gjøres tilgjengelig for alle. Den som skaper et åndsverk, skal ha vern mot misbruk og skal sikres rimelig vederlag for sitt bidrag.

Det skal lønne seg å støtte opp om kulturlivet. Vi vil stimulere til giverglede og sikre kulturen flere ben å stå på. Vi vil derfor øke grensen på skattefradrag for private givere til frivillige organisasjoner til 5 G, og for næringslivsgaver til 50 G.

Det tar tid å slå seg opp som kunster. Vi vil derfor sikre at Innovasjon Norges støtteapparat også er tilpasset kulturnæringer i en etableringsfase.

Vi vil støtte norske artister, opphavere og utgivere blant annet ved å øke publiseringsstøtten for musikkinnspillinger. Vi vil videreføre krav om bruk av norsk musikk i NRK og TV2 og stimulere til bruk av norsk musikk i andre kommersielle radio- og TV-kanaler.

Enten vi går på festival, teater, bibliotek eller museum: Kulturinstitusjoner er til for alle. Vi vil sikre bredde og mangfold i kulturtilbudet.

Kulturinstitusjonene, kulturhus, samfunns- og grendehus, og digitale tjenester binder landet sammen og skaper unike kulturmiljø i hele landet. Vi etablerte støtteordningen for regionale kulturbygg og vil fortsette å styrke ordningen i neste stortingsperiode.

Vi vil gi kulturskolene større frihet til å bestemme egne satsingsområder. Vi vil videreutvikle kulturskolene som inkluderingsarenaer som forebygger utenforskap. I tillegg vil vi styrke samarbeidet mellom kulturskolen og grunnopplæring i grunnskolen og på videregående. Barn og unges stemmer skal høres i alle deler av kulturlivet.

Vi ønsker en utvikling av bibliotekene hvor alle i større grad også kan fungere som folkeverksted, i tillegg til møteplass og felles storstue. Folkeverkstedtanken bygger oppunder prinsippet om deling, samhold og at man ikke trenger eie alt.

Idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet gir frihet, tilhørighet og bedre folkehelse. Vi vil at alle skal få muligheten til å drive med den idretten de brenner for.

Derfor er det viktig at det tilrettelegges for et mangfold av aktiviteter tilpasset de lokale behovene. Vi vil bruke den offentlige støtten for å stimulere til dette.

Vi vil sikre gode frifondordninger for barne- og ungdomsorganisasjoner og forbedre rammevilkårene for de som driver med organisert og egenorganisert idrett og fysisk aktivitet.

Pengespill skal i minst mulig grad føre til avhengighet. Vi vil at overskudd fra pengespillmarkedet i Norge skal gå til samfunnsnyttige formål og frivillig sektor. Venstre vil evaluere spillpolitikken inkludert spillmonopolet og stanse Norsk Tippings gratisreklame på NRK.

Dataspill og e-sport er i vekst, og unge spillere trenger møteplasser og økt anerkjennelse. Vi vil derfor tilby e-sport som eget valgfag. E-sporten mangler i dag lokaler, og vi vil derfor stille flere offentlige bygg til rådighet for samlinger. E-sportdeltakere får ikke idrettsvisum for å delta på turneringer i Norge. Vi vil endre denne regelen slik at de defineres som idrettsutøvere med rett til visum.

Over halvparten av oss er engasjert i ulike former for frivillig arbeid. Vi verdsetter mangfoldet og vil gjøre det enda enklere å bli frivillig.

Frivillig arbeid er limet i lokalsamfunnet og en kilde til personlig utvikling. Vi vil legge til rette for flere møteplasser og lokaler til kulturarbeid for frivillige.

Innsatsen til de frivillige organisasjonene utgjør en stor verdi. Vi vil gjøre hverdagen deres lettere ved å forenkle registreringsordninger og rapporteringskrav til frivillige organisasjoner. Vi vil også trappe opp momskompensasjonsordningen for frivillige lag, slik at de får dekket alle sine momsutgifter.

Kulturinstitusjonene er spleiselag mellom private gaver, billettinntekter og offentlig støtte. Når staten deltar med støtte, må også kommunale og private aktører øke sitt bidrag. Vi vil gi sektoren flere ben å stå på ved å styrke gaveforsterkningsordningen og øke de nasjonale utviklingsmidlene.

Kirkene er bærere av historie og tradisjon, tilhørighet og identitet, og derfor må vi ta vare på dem. Vi vil etablere et eget vedlikeholdsfond innen 2030 for å sette i stand verneverdige og fredete kulturbygg av nasjonal verdi.

Språk er formidler, kulturbærer, identitet og ytring i ett. Vi vil gi rom for både nynorsk og bokmål som skriftspråk.

Språk er grunnlaget for frie ytringer. Vi vil styrke norsk som samfunnsbærende språk og en demokratisk fellesarena og ta vare på det norske språkmangfoldet.

Utgangspunktet for den norske jamstillingspolitikken er at de to offisielle skriftspråkene nynorsk og bokmål er likestilte. Det er en demokratisk rett å få se og bruke sitt eget språk, og det er et overordnet språkpolitisk mål at det skal være like lett å være nynorskbruker som bokmålsbruker. Det offentlige har et særlig ansvar for å styrke nynorsk.

Sidemålsordningen i skolen skal styrkes, begynne tidligere og avsluttes med egen karakter og eksamen i 10. klasse og siste året på videregående skole. Nynorskelevne skal sikres retten til å gå i egen klasse også på ungdomsskolen, og lik rett til og tilgang på digitale læremiddel på nynorsk.

Det offentlige skal bruke et klart og godt språk som alle kan forstå.

Allmennkringkastere skal ha like og skjerpede språkkrav - også på nett. Nynorske medietiltak som NRK Nynorsk mediesenter, Nynorsk avissenter og Nynorsk Pressekontor skal styrkes og vi vil opprettholde sterke støtteordninger for norsk litteratur, spill, filmer og lydbøker, samt styrke kulturinstitusjoner som fremmer nynorsk som scenespråk.

Lesing fremmer demokrati, dannelse og kritisk refleksjon og er med på å utvikle kunnskapsnasjonen Norge. Derfor har vi et ansvar for at det også i fremtiden blir skrevet, oversatt og utgitt bøker på norsk. Vi ønsker et bredt litteraturutvalg på alle norske skriftspråk, og vil opprettholde et mangfold i bokhandelen.

Vi vil verne om og fremme norsk tegnspråk, samiske språk og de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romanes og romani. Vi ønsker å bevare botilbudet for tegnspråklige barn.

Mediene har en viktig og samfunnskritisk funksjon. Derfor må mediestøtten være forutsigbar. De redaktørstyrte, journalistiske mediene er demokratets infrastruktur. Nyhetsformidling og offentlig samtale formidlet gjennom disse er sentralt i et avansert, kunnskaps- og tillitsbasert demokrati. Vi vil modernisere og styrke mediestøtten for å sikre et mangfold av utgivelser på ulike plattformer og norsk journalistisk innhold. Vi vil videreføre og styrke innovasjonsordningen for digital medieutvikling og øke tilskuddet til medier på minoritetsspråk. Vi vil innføre mva-fritak for all digital journalistikk for å styrke innholdsproduksjon på norsk, og vi vil vurdere å innføre midlertidig skattefritak for andel av redaksjonelle kostnader for mediehus som formidler nyheter, samfunnsdebatt og aktualiteter. Vi vil arbeide for at internasjonale medieaktører som opererer i Norge må forholde seg til norske konkurransevilkår.

Vi vil støtte både norskspråklige og samiskspråklige musikere og vil legge til rette for mer bruk av publiseringstøtte for norsk og samisk musikk. Vi vil videreføre krav om bruk av norsk og samisk musikk.

Den språklige kraften blir til av dem som bruker språket, men også av offentlige institusjoner. Nynorsk, bokmål og samisk er likestilte språkformer. Samer har rett til å få uttrykke seg på sitt eget språk. Vi vil sikre samisk språk gode rammebetingelser og styrke mulighetene for å lære seg samisk. Dette innebærer også lovfestet rett til samisk barnehageplass. Vi vil sikre at samiske barn får tilgang på flere bøker, spill, digitale plattformer og filmer på sitt eget språk.

Vi skal fremme og videreutvikle alle minoritetsspråk i Norge: kvensk, romani, romanes og tegnspråk. Det må lages undervisningsmateriale for disse språkene, og kunnskap om de ulike kulturene må innlemmes i undervisningen. Vi vil styrke språkarbeidet i Nordisk Råd.

Vi feirer mangfold og inkluderer alle

Alle mennesker har rett til å velge hvordan de vil leve sine liv. Mangfold og inkludering handler om å sikre alle mennesker deres rettigheter uavhengig av forutsetninger og bakgrunn.

Vi vil ha et samfunn som sikrer at alle mennesker opplever frihet til å bestemme over eget liv og kropp, trygghet og like muligheter i samfunnet, uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, alder, etnisitet, religion og kjønnsidentitet.

Vi vil gi alle et godt skole- og fritidstilbud.

Det er avgjørende at alle barn får tatt del i undervisning og lek på likt grunnlag. Vi vil derfor ikke la foreldre frata barna friheten til å delta på skoleaktiviteter basert på religiøs overbevisning.

Familier der foresattes forutsetninger gjør at barna er ekstra utsatt, trenger mer oppmerksomhet fra det offentlige. Vi vil derfor etablere egne innsatsgrupper i skolehelsetjenesten som kan følge opp slike familier.

Vi vil gi alle muligheten til å delta i arbeidslivet. På tross av høy sysselsetting i Norge står mange nyankomne innvandrere fra lavinntektsland utenfor arbeidslivet.

Lediggang er frustrerende og demotiverende. Derfor vil vi gi asylsøkere og ureturnerbare flyktninger midlertidig arbeidstillatelse og aktivitetsplikt. Slik kan de bidra til fellesskapet mens de venter på at asylsøknadene deres blir behandlet.

Å lære seg norsk er avgjørende for å bli en del av arbeids- og samfunnsliv. Mange, særlig arbeidsinnvandrere, får til tross for dette ikke norskopplæring i dag. Vi vil utvide retten til norskopplæring slik at den inkluderer alle med oppholdstillatelse som har behov for å lære norsk. Vi vil også sikre de med særlig svake norskkunnskaper etter lengre tid i Norge utvidet rett til norskopplæring.

Deltakelse i arbeidslivet er det viktigste virkemiddelet for integrering. Derfor vil vi etablere en prøveordning der arbeidsgiver mottar integreringstilskudd. Det er et alternativ til å finansiere arbeidstakerens deltakelse på introduksjonsprogrammet, som skal gi nyankomne flyktninger grunnleggende språkkunnskaper og forståelse for samfunn og arbeidsliv i Norge.

Etternavnet ditt har i dag for mye å si for om du blir kalt inn til jobbintervju eller ikke. Vi vil derfor innføre anonyme søknader til det offentlige, slik at du får jobben med bakgrunn i kvalifikasjonene dine, ikke etternavnet eller tilhørigheten din.

I dag finnes det tilbud som gjør at flyktninger som ikke har fullført et studium for å bli sykepleier eller lærer, kan ta resten av studiet i Norge. Vi vil utvide denne ordningen til å omfatte flere utdanninger.

Vi vil bedre samarbeidet mellom offentlige, private og ideelle aktører for å kunne gi dem som trenger det, helsehjelp og forebygge rasisme, diskriminering og negativ sosial kontroll.

Vi vet at underliggende helseutfordringer kan gjøre det vanskelig for sårbare asylsøkere å bli en del av lokalsamfunnet sitt. Vi vil derfor innføre tidlig kartlegging av slike helseutfordringer for dem.

Retten til å bestemme over eget liv er en av vår tids største frihetskamper. Arbeidet for å forebygge og bekjempe negativ sosial kontroll må styrkes. Vi vil at omfang og utvikling skal kartlegges kontinuerlig.

For at gi flere mulighet til å snakke med en minoritetsrådgiver, vil vi utvide minoritetsrådgiverordningen til flere videregående skoler og ungdomsskoler. Barn og unge som etterlates i utlandet mot sin vilje må få hjelp. Ordningen med integreringsrådgivere på norske ambassader må utvides.

Vi vil styrke rettsvernet for de som utsettes for tvangsekteskap og illegitime ekteskap. I tillegg vil vi at æresrelatert vold skal straffes hardere enn i dag.

Vi vil at alle skal ha retten til å bestemme over egen hverdag. Funksjonsvariasjon skal ikke hindre aktiv deltakelse, adgang til utdanning eller arbeidsliv.

For oss handler ikke dette om helsehjelp, men om likestilling, likeverd og en rettighetsfestet frihet til å bestemme over eget liv. Derfor vil vi ta FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) inn i menneskerettsloven, og gjennomgå vergemålsordningen med sikte på å endre den til en beslutningsstøtteordning i tråd med CRPD.

Det er viktig at personer med funksjonsvariasjoner selv bestemmer over egen hverdag, også over den praktiske hjelpen de får. Alle sider ved assistansen skal være brukerstyrt.

Universell utforming sikrer frihet og muligheter for alle. Brukerstyrt personlig assistent (BPA), tolketjeneste, digital og fysisk tilrettelegging er avgjørende for at alle kan delta. Vi vil derfor at flere skal få innvilget BPA ved behov, og selv bestemme hva den støtten skal innebære.

Brukerne skal være sjefen. Derfor vil vi at familie eller nærstående skal kunne lede assistanseordningen på vegne av eller i samråd med den med funksjonsvariasjon selv.

Det samme gjelder i samfunnslivet. Vi vil derfor at personer med funksjonsnedsettelse skal kunne delta aktivt i utformingen av tilbud, tjenester, lovgivning og politikk som berører deres hverdag.

Mennesker med funksjonsvariasjoner er store ressurser for samfunnet, men kan trenge ekstra oppfølging for å komme inn på arbeidsmarkedet. Vi vil øke utvalget av kvalifiserende tiltak og legge til rette for flere statlige opplæringsstillinger.

Muligheten til å ta en utdanning er noe mange tar for gitt i Norge. Det er dessverre ikke en selvfølge for alle. Derfor vil vi satse på tegnspråk i lærerutdanningene, slik at flere skoler kan tilby et godt tegnspråkbasert undervisningsopplegg, og sikre bedre tilrettelegging på universiteter og høyskoler for studenter med funksjonsvariasjoner.

Det er ikke bare lærerne som trenger mer kunnskap om tegnspråk. Vi vil utvide tilgangen til tegnspråk som valgfag, andrespråk og fremmedspråk.

Vi vil jobbe for inkluderende og menneskevennlig arkitektur og fysisk utforming av offentlige rom.

Alle skal få elske den man vil, og alle skal kunne delta i samfunnslivet på like vilkår. Det gjelder alle, uavhengig av seksuell legning, kjønnsuttrykk eller kjønnsidentitet.

Vi vil jobbe mot diskriminering av skeive og for et lovforbud mot konverteringsterapi.

Vi vil ikke definere mennesker inn i et todelt kjønnsrollemønster de ikke kjenner seg igjen i. Derfor vil vi innføre en tredje kjønnskategori.

I dag varierer helsetilbudet til mennesker med ulikt kjønnsuttrykk eller kjønnsidentitet for mye avhengig av hvor du bor i landet. Vi vil derfor følge opp nasjonale retningslinjer for grunntilbud for alle i hele landet.

Et åpent og demokratisk samfunn med plass til alle

I Norge står demokratiet sterkt. Vi har en av verdens eldste fungerende grunnlover. Vi vil forsvare og styrke det liberale demokratiet.

Makten skal ligge hos individet. Vi er derfor opptatt av å styrke enkeltmenneskets rettigheter i møtet med storsamfunnet.

Ungdommen er de som må leve med de beslutningene som fattes i dag. Vi mener at 16-åringer bør få lov til å stemme og stille til valg i alle valg, nasjonalt, regionalt og kommunalt.

Vi vil bekjempe all diskriminering, rasisme, totalitære holdninger og innsnevring av demokratiske holdninger.

I dag får ulike tros- og livssynssamfunn ulik finansiell støtte fra staten. Vi mener at alle individers valg av tro- og livssyn er likeverdig og vil derfor også likestille støtten. Respekt for menneskerettigheter må stilles som krav for å motta offentlig støtte. Trossamfunn må i større grad finansieres av medlemmene.

Vi mener religion skal skilles fra politikk. Derfor vil vi fullføre skillet mellom kirke og stat.

Demokratiske rettigheter gjelder for alle, men ikke alle kjenner sine egne rettigheter. Derfor vil vi gjøre demokrati til et større tema i introduksjonsprogrammet for mennesker som er nye i Norge. Vi vil også gjøre mer kunnskap tilgjengelig på forskjellige minoritetsspråk.

Vi er opptatt av lokaldemokratiet og vil ha åpne og sterke kommuner.

Vi har alltid vært en sterk forsvarende for kommunalt selvstyre, desentralisering av makt, folkelig deltakelse i styringen av samfunnet og begrensning av statens rolle.

Frihet, innflytelse og engasjement på lokalt nivå betinger reell mulighet til påvirkning. Det er i dag ikke samsvar mellom det ansvar kommunene er pålagt og de reelle politiske påvirkningsmuligheter lokaldemokratiet har. Vi vil gi lokaldemokratiet et reelt handlingsrom. Som en del av det lokalpolitiske handlingsrom, vil vi at kommunene fortsatt skal ha frihet til å innhente egne inntekter gjennom eiendomsskatt og gjennom kommunal adgang til bruk av grunnrente. Kommuner som er vertskommuner for mineralutvinning, bør gis anledning til å kreve mineralavgift på ressursene som tas ut.

Vi vil også at statlige overføringer til kommunene skal skje på en måte som legger så lite føringer som mulig. Vi vil redusere bruken av øremerking og heller styrke kommunenes frie inntekter.

Som en oppfølging av regionreformen vil vi utarbeide en forpliktende plan for utflytting av statlige arbeidsplasser.

Nærhet til offentlige tjenester er viktig for innbyggerne. Vi støtter etableringen av «Statens Hus» i flere større distriktskommuner, der statlige kontorer kan samles og gjøres lettere tilgjengelig for innbyggerne. Nye offentlige arbeidsplasser bør som hovedregel legges utenfor Oslo-området. Det særegne og forskjellene mellom storbyer og distriktsbyer, og småsamfunnene seg imellom må utvikles. Målet må ikke nødvendigvis være i vekst – men det gode liv i byen og på bygda.

For å redusere unødvendig arbeidsreising og gi folk mer frihet og fleksibilitet i hverdagen, vil vi prøve ut et samarbeid mellom staten og større private bedrifter om etablering av felles «nærarbeidsplasser» i lokalmiljøet. En slik ordning bør gjennom ca. 10 piloter prøves ut både i distriktene og i og rundt storbyene, der det kan redusere belastningen på kollektivtrafikk og veinett i rushtiden.

Det bør legges til rette for at statlig ansatte som ønsker å flytte fra større byer til distriktene og jobber med ikke-stedbundne oppgaver, kan få jobbe desentralisert (flytterett til egen jobb).

Vi mener kommunene selv skal få bestemme skjenke- og salgstider og regulere konsum av alkohol på offentlig sted. Det er ingen grunn til at dette må bestemmes nasjonalt.

Norge trenger tre folkevalgte nivå. Vi vil spre makt og gjøre politiske prosesser mer åpne.

Vi vil fortsette kommunereformen med mål om større og sterkere kommuner som kan gi et fullverdig tilbud til sine innbyggere og som kan overta flere oppgaver som i dag er statlige eller regionale. Vi vil fortsatt arbeide for kommuner som har en størrelse som kan gi et fullverdig tilbud til innbyggerne.

Staten har i dag en rekke forvaltningsetater som har en regional inndeling. Vi ønsker som en hovedregel at inndelingen av disse etatene skal være mer enhetlig og følge fylkesgrensene.

Vi mener at borgerne og mediene skal ha innsyn i hvordan folkevalgte organer og administrasjon arbeider og fatter beslutninger. Derfor vil vi innføre et lobbyregister, en oversikt over hvordan organiserte interesser påvirker politiske prosesser.

Vi vil gi flere tilgang til å følge politiske møter. Derfor vil vi at møtene fra fylkestingene og kommunestyrene skal strømmes.

Vi vil flytte mer makt fra nasjonalt til regionalt styringsnivå og vil derfor overføre flere oppgaver til regionene for å videreføre regionreformen som en demokratireform. Vi må sikre forsvarlig finansiering. I dag kan domstoler stoppe bruk av materiale på norske nettsider med den begrunnelse at materialet er beskyttet under opphavsretten. Vi mener at en slik beskyttelse er en utfordring for yttingsfriheten og vil derfor begrense domstolenes mulighet til å innskrenke fri meningsytring på denne

måten. Vi vil at Norge skal gå foran og være en pådriver internasjonalt for rettferdig skattlegging av teknologiselskaper. Stadig flere henter nyhetene sine fra aktører som Facebook og Google, men disse skatter lite til Norge.

For oss er det viktig at alle skal ha tilgang på en gode lokalmedia. Dagens distribusjonsordning for aviser går ut i 2023, og vi vil utrede en ny modell som gir alle et godt lokalt nyhetstilbud.